До членовете на научното жури,
Институт за държавата и правото
към Българска академия на науките

Р Е Ц Е Н З И Я

от

д-р Люба Г. Панайотова - Чалъкова, професор по гражданско и семейно право, Ръководител на Катедра по гражданскоправни науки, Юридически факултет, ПУ „Паисий Хилендарски",

в качеството ми на член на научно жури за присъждане на образователната и научна степен „доктор" по: област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки 3.6. Право /гражданско и семейно право /,

Уважаеми членове на научното жури,

Със Заповед № РД – 09-114/ 29.11.2021г. на Директора на ИДП към БАН съм определена за външен член на научно жури по процедура за защита на задочен докторант Калин Емануилов Добрев по докторска програма „Гражданско и семейно право" – шифър 3.6 от Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления Право /гражданско и семейно право /. В това си качество представям на вниманието на журито рецензията си върху научните публикации на докторанта.

I. Биографична и административна справка

Докторант Калин Добрев завършва средното си образование в СОУ „Христо Ботев" – град Девин, обл. Смолян. Впоследствие следва и завършва право в СУ „Св. Св. Климент Охридски" през 1999г. Той полага успешно през 2005г. изпит за придобиване на

юридическа правоспособност. А от 2005г. до настоящия момент работи като юрисконсулт в различни дружества. Към днешна дата работи като Главен юрист на „БИЛЛА България“ ЕООД. Всичко това говори за богат практически опит в областта на правото и възходящо кариерно развитие.

През 2016г. Калин Добрев е зачислен като задочен докторант по Гражданско и семейно право в Института за държавата и правото при Българска академия на науките с тема на дисертационния му труд „Защита на владението и държането“. Докторантът показва висока степен на активност и участие в разнородни дейности и инициативи. В творческата си автобиография докторантът е посочил свои участия в редица научни конференции, което още веднъж подчертава високата му активност и засилен интерес към научни търсения и изяви от времето на докторантурата и до сега. Като примери за подобни участия могат да бъдат посочени следните доклади : „Защита на лизингополучателя като държател на вещта по договор за финансов лизинг“ по време на VIII-ма Национална конференция на докторантите, проведена в периода 16-18.06.2018г. в село Лозен; „Искът по чл. 157, ал. 3 от ЗЗД (Actio Serviana)“ по време на IX-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, проведена през м. Юли 2019г. в Бургас; „Искът по чл. 76 от Закона за собствеността“ по време на XI-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки;

Калин Добрев има публикации в различни правни издания, което още веднъж подчертава сериозното му желание за научна работа и за в бъдеще. Той има и сериозна езикова подготовка, което е важен атестат за добри проучвания на чужди правни системи. По време на обучението му като докторант в ИДП при БАН в периода 2016г. – 2021г.той е проучил българска и чуждестранна литература по темата на дисертацията, както и голям обем от съдебна практика.

За целта на настоящата рецензия ще се подложи на анализ само дисертационния труд и статиите, свързани с него.

II. Бележки по представените научни публикации

1. **Научните публикации, които докторант Калин Добрев представя са дисертационен труд на тема „ Защита на владението и държането“ и статии във връзка с темата.**

В първата част на представената рецензия с предимство ще се направи анализ на дисертационния труд. Цялостното впечатление от монографията е много добро. Става дума за едно сериозно научно изследване, за което докторантът е положил усилия и старание при научното търсене. Дисертацията отговаря на изискванията на чл. 27 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав на Република България. Тя съдържа: Уводна част - Предговор; три глави; заключителна част, която е именувана Предложения за разрешения на конкретни въпроси de lege ferenda или чрез установяването им в съдебната практика; библиография; декларация за оригиналност. Общият обем на дисертационния труд е 283 страници. Използвани са общо 67 съчинения, от които 59 на български автори и 8 на чужди автори от различни езикови групи.

Още заглавието на дисертацията **„ Защита на владението и държането“** очертава сериозни и важни за развитието на Вещното право в широк смисъл въпроси, които са свързани с едни традиционни за българската правна реалност институти. Става въпрос за владението и държането, но видени през една нова призма – търсената в материален и процесуален план тяхна защита. Но заглавието очертава и нещо много съществено, а именно че предмет на изследване пред докторанта ще бъдат не само и не толкова понятията за владение и държане, а и тяхното правно действие, както и онези разностранни способи за защита, които откриваме в различни нормативни актове. В този смисъл може да се говори за важен принос на изследването към българското вещно право. Може с основание да се твърди, че е първото по рода си изследване на защитата на владението и държането, видяна в нейната пъстрота и многообразие в правната ни литература, то внася една по-голяма яснота и задълбоченост по коментираните въпроси.

Амбиция и смелост е проявил докторанта, заемайки се с тази тема, предвид необходимостта от добро познаване както на материалноправните, така и на процесуалноправните аспекти на множеството защитни механизми на владението и държането. От съдържанието на дисертацията се вижда, че той разглежда защитата по-скоро в материално правен аспект, не толкова в процесуален. От друга страна погледнато и владението, и държането са класически институти на Вещното право, за които сякаш „всичко е казано“ в правната теория. Толкова отдавна за тях са писали и продължават да пишат от римско време до наши дни. А и нормативната основа също не е променяна с десетилетия. В тази връзка е истинско предизвикателство да се посочи, да се открои нещо ново било в теоретичен, било в практически план.

Докторантът Калин Добрев е приел това предизвикателство и е успял да завърши своя замисъл в текста на представеното от него изследване.

Всичко казано изисква добро познаване както на българското законодателство, така и на чуждите образци, от които сме заимствали законодателни решения, отчитайки и собствения си опит. Изисква и критичен анализ както на различни правни норми, така и умение за съпоставка между нови и утвърдени в правото ни институти. Това е предопределило и избора на докторанта за структура на дисертационното изследване.

Изследването започва с **Предговор**, в който се очертават основните задачи пред докторанта, които той разпределя за решаване в отделните глави на дисертацията. Този подход е винаги удачен, защото въвежда основните въпроси на изследването, отговорите на които ще последват в заключителната част на дисертационния труд. Добро впечатление прави това, че Предговорът е съвсем кратък, но успява да насочи читателите към най-важните въпроси, които стоят пред докторанта. Защитата на владението и държането е поставено за разглеждане съобразно новостите както в теорията, така и в „богатата съдебна практика“. В дисертацията се търси и едно осмисляне на нормативната уредба, както и „актуализиран прочит“ на вече установени или неразгледани до момента положения. Специално внимание се отделя и на защитата на владелеца и държателя във връзка с направени от тях разноски в чужда вещ. Приемам, че темата на дисертацията е много актуална и в същото време социална в своята същност. В този смисъл може да се види намесата на правото като основен регулатор на социалните отношения във вещното право, както и търсенето на справедлив баланс. В тази връзка е очертан и обектът на изследване и са посочени целите и методите за това.

В структурно отношение след Уводната част следват три глави и заключение на дисертацията. Приветствам структурирането на дисертации с по-малко на брой глави, което говори за способност да се концентрира съдържанието и да няма излишно разпиляване на информация.

В глава първа докторантът ни запознава накратко с понятието и правната уредба на владението и държането в българското право. Този подход на историческо въвеждане следва да бъде подкрепен, защото без познаване на историческите обстоятелства и съществувалите отношения и нагласи в обществото не може да се определи мястото на институтите в съвременното българско право, както и бъдещото развитие.

Докторантът е очертал накратко основните теории за същността на владението. Липсва подобно паралелно очертаване на основните теории за същността на държането. Но може би това се дължи на по-слабото му проявление и дори липса на защита по римското частно право. По традиция при такава класическа тема докторантът се е спрял в исторически контекст на разглеждането на институтите при древните римляни. Пропуснат е периодът на феодализма, а от буржоазните европейски законодателства и теории той се е спрял само на германското право. Приемам, че е преценка на докторанта кои исторически периоди ще включи в своето изследване, но струва ми се за удачно споменаването в историческа перспектива и на законодателството на повече развити европейски държави. Интерес представлява споменаването и на френския и италиански правен опит по темата, още повече, че българската правна система е заимствала много разрешения оттам. Това само би обогатило работата и би направило връзката със съвременното право по-плавна. Впечатление прави разграничението, което авторът прави между разбиранията на Савини и Йеринг по коментираната тема. Те са създателите на две от най-значимите правни теории във връзка с понятието за владение. Но акцентът в работата е поставен върху същността и правните признаци на владението по българското право. Съвсем накратко са очертани проблемите за видовете владение, за разграничаването на владение от право на владение, признаци на владението, презумпцията по чл. 69 ЗС, търпими и съизволими действия. От структурата на глава първа се вижда, че за докторанта тя има само едно въвеждащо значение към по-съществените въпроси, които поставят следващите глави от дисертацията. И въпреки това препоръчвам на докторанта при бъдещо издаване на дисертационния труд по-ясно да отграничи чисто историческото развитие на институтите от съвременното им правно положение, както и да включи по възможност съвременния френски правен опит. Така изследването би се обогатило и с интересни теоретични съпоставки, в основата на които да стоят и повече чужди автори и източници. Историческите и сравнително-правни анализи не следва да бъдат самоцелни, а следва да намерят своето продължение като изводи и предложения и в останалите части на дисертацията.

В глава втора докторантът поставя същностната част на дисертационния труд, а именно въпросите на правната уредба и способи за защита на владението и държането в действащото право. В началото на главата докторантът не прави опит, и с основание, да извежда определения за защита на владението и държането, а по-скоро

се опитва да внесе яснота, че ще разглежда защитата на владението като фактическо отношение, а не и като правомощие от съдържанието на правото на собственост. Това негово решение обаче не се осъществява докрай в текста на дисертацията, защото той разглежда и средства за защита, използвани от собственици за защита на владението като правомощие. В хода на изложението все пак се опитва да формулира условно определение за защита на владението /стр. 29/. Подобно условно определение за защита на държането не намирам в текста.

В т. 1 на глава втора докторантът представя в обобщен вид основните видове защита, на които ще се спре в изложението. На първо място обръща внимание на самозащитата като форма на защита на едно фактическо положение и нейното разграничаване от саморазправата. На второ място е посочена защитата по исков път. Авторът посочва основните видове искове за защита на владението и държането, на които ще спре вниманието на читателя. Сред тези искове той посочва и петиторните искове по чл. 108 и 109 ЗС като изтъква, че „ и двата иска осигуряват защита на владението чрез защита на правото на собственост“. Струва ми се, че тези искове защитават правомощието владение като част от класическата триада при правото на собственост. Те не защитават фактическото състояние владение, върху която защита се е насочил докторантът. Може би докторантът има предвид, че посредством тази защита като последица се защитава и владението като факт, но тази позиция е много сложна и не достатъчно добре изяснена.

Докторантът посочва, че предвид възможността владението да се защитава и по административен ред, то той ще разгледа чл. 126ж от ГПК /отм./. Не намирам за много удачно да се посочват примери за защита от отменени вече текстове, освен като съпоставки или сравнения.

В т. 2 на глава втора докторантът обръща внимание на специалната правна уредба, съществуваща в нашето законодателство за защита на владението и държането. Става въпрос за исковете по чл. 75 и чл. 76 ЗС. В тази част от изложението прави впечатление, че докторантът посочва много и съвременна съдебна практика, наред с класическите теоретични построения. В самото начало той ни запознава с някои общи положения и при двата посесорни иска, а впоследствие концентрира своето внимание върху всеки един от тях съобразно неговите специфики. Този подход следва да бъде споделен при оформяне на изложението. В останалите няколко точки на глава втора докторантът последователно се опитва да представи различни средства за защита от специалното ни законодателство. Когато разглежда двата основни

специални иска той ги съпоставя помежду им, но дава и по-широка картина. Например възможностите тези искове да бъдат упражнявани между съсобственици и между съвладелци. На това място в изложението докторантът повдига и интересния въпрос за дееспособността на лицето, което търси защита с посесорните искове. Според докторанта би следвало да се възприеме разбирането, че „едно непълнолетно лице между 14 и 18 г. може да бъде владелец и да формира субективният елемент на владението…“. Споделям изтъкнатите в дисертацията аргументи на автора, още повече, че това виждане има вече своята солидна опора в нашата вещноправна литература. А и действително еволюцията в обществата води до по-ранно съзряване на хората като цяло.

Няма да се спирам подробно на всички аспекти от процесуалния ред за реализация на двата иска. Те са подробно и последователно разгледани от докторанта с посочване на съответната актуална съдебна практика. Според докторанта искът по чл. 75 ЗС не спада към групата на вещните искове, а той е специфичен посесорен и осъдителен по своята същност иск. Това е опит за формиране на собствено становище, различно от утвърдените в правната доктрина. Струва ми се обаче, че трябват повече аргументи, защото има декларативно звучене.

При разглеждането на отделните предпоставки за предявяване на иска докторантът е посочил в 2.1.4. като подзаглавие „Да е налице нарушение на владението“. Препоръчвам на докторанта да възприеме друга формулировка на заглавието.

Докторантът посочва, че следва да бъде възприето, че „нарушение на владението при иска по чл. 75 ЗС може да бъде осъществено не само чрез действие, но и чрез бездействие.“ Според него по този начин ще се разшири приложното поле на иска по чл. 75 ЗС, както и кръгът на лицата, които ще могат да се ползват от неговата защита. Докторантът обаче сам признава, че става въпрос по-скоро за „изключителни хипотези“ като сочи за пример една отменена уредба. Струва ми се за по-удачно посочването на примери за аргументиране на научни тези да става не с отменени, а с действащи разпоредби на закона. Така се постига по-голяма убедителност. Но изглежда в случая авторът не е намерил по-подходящ пример от действащото законодателство. Като цяло обаче съм съгласна с извода, че „не следва да се абсолютизира твърдението, че формата на нарушението по смисъла на чл. 75 ЗС е винаги действие.“ Нарушаването на владението може да бъде резултат както от човешко действие, така и от бездействие.

Споделям изтъкнатото от докторанта, че ще представляват нарушение на владението незаконосъобразните действия на съдебни изпълнители и въобще оправомощени лица. Това води до разширяване на търсената защита с посесорни искове, когато един владелец е лишен от своето владение и чрез средствата на държавната принуда. Добър е изводът на докторанта, че релевантно за търсената защита е единствено нарушаването на физическия елемент, не и субективния елемент на владението.

Що се отнася до иска по чл. 76 ЗС може да се каже, че авторът следва при разглеждането му същите въпроси, както при иска по чл. 57 ЗС, но откроявайки спецификите. Той разглежда последователно въпросите на предмета и същността на този посесорен иск, нарушението при него, страните по иска, срока на предявяване. Откроява и някои специфични хипотези, при които може да се използва защитата по чл. 76 ЗС. Един от изводите, до които докторантът стига има практическа насоченост и касае държателя по едно наемно правоотношение. Така според него в случай на отнемане на владението на държателя по наемно правоотношение вследствие на посегателства на трети лица защитата следва да се разшири. От иска по чл. 76 ЗС в тези случаи ще могат да се ползват както държателя – наемател, така и наемодателят – владелец. Подкрепям аргументите, които докторантът изтъква, както и идеята за уеднаквяване на противоречивите становища от практиката в посока даване възможност и на двете лица да търсят защита.

И накрая мисля, че е добре италианските искове, които докторантът посочва да бъдат поставени в края като заключение на точката във връзка с посесорните искове. Това ще доведе до една по-добра завършеност на темата за посесорните искове по чл. 75 и 76 ЗС.

По отношение на особеното исково производство по защита на нарушено или отнето владение и държане, може да се каже, че докторантът е обхванал коректно процесуалните въпроси. Не е подминал и отправените критики в доктрината по отношение на оскъдната уредба на чл. 356 и сл. от ГПК. Дадени са и интересни примери от италианското законодателство, но липсва коментара имат ли приложение те при нас, както и по-ясна съпоставка с българското право. Едно допълване в този смисъл би обогатило работата, показвайки чуждия опит.

Добро впечатление прави посочването на съвременна съдебна практика, както и научни разрешения по коментираните процесуални въпроси. А що се отнася до разпоредбата на чл. 358 от ГПК и дискусията във връзка с нея, липсва в текста личното становище на докторанта.

Добро впечатление прави в глава втора опитът на докторанта да представи различни средства за защита на владението и държането в множество нормативни актове. Тук могат да бъдат посочени искът по чл. 38а ЗЖСК, искът по чл. 157, ал. 3 ЗЗД, защитата на трети лица при принудително изпълнение върху вещи, облигационноправната защита, защитата в заповедното производство и защитата на държавата и общината като владелци/държатели. Намирам, че това посочване на отделни защити има приносно значение за вещното право.

В т. 5 на глава втора докторантът е разгледал защитата на правомощието владение чрез петиторните искове по чл. 108 и чл. 109 ЗС. Доколкото сам признава, че „основният акцент в настоящата работа е върху защитата на владението като фактическо положение, а не като едно от трите правомощия, включени в съдържанието на правото на собственост“, то мисля, че тези въпроси следва да се разгледат на последно място в структурно отношение и то като разграничение. Може да се помисли в тази връзка за нова точка, която да разглежда по-горе очертаното разграничение, а не на място, където се изброяват не будещи съмнения средства за защита на владението като факт. При бъдещо издаване на дисертацията препоръчвам на докторанта да поработи в структурно отношение в тази част от изследването си.

По отношение на т. 6 от тази глава, която се отнася до защита на владелеца с отрицателен установителен иск, считам, че тя има място в изложението предвид възможността и държателя на една вещ да предяви такъв иск срещу трето лице. Освен всичко казано подкрепям тезата на докторанта, че наемателят при бездействие на наемодателя не разполага с много възможности за защита и следва да му се признае възможност да предяви отрицателен установителен иск. Интерес представлява и въпросът за прекъсването на придобивната давност на владеещия ответник. Докторантът аргументирано е изложил становището си, че този иск няма за последица прекъсване на придобивната давност и в този смисъл не може да бъде ефективно средство за защита на владението. По принцип тази теза следва да бъде подкрепена. Но и тук ми се струва, че изложението би спечелило ако се направи паралел с действието на положителния установителен иск. Обърнато е внимание само на спорния в теорията и практиката отрицателен установителен иск, а не е разгледано действието на предявен положителен установителен иск и така изложението остава непълно. И още нещо в тази връзка – точно защото с този иск не се защитава субективно право, а фактическо положение го прави годен за защита на владението, съответно държането. За защита на субективни права служат петиторните искове.

Подкрепям виждането на докторанта, че искът по чл. 157, ал. 3 ЗЗД по правната си същност е специален иск за защита на държането. Заложният кредитор на една вещ не е нито собственик, нито владелец по отношение на нея. Той упражнява едно специфично държане въз основа на притежаваното от него заложно право. А още повече, че залогът е договор, който предполага дефинирането на кредитора като държател. Заложният кредитор няма право да владее, да ползва, нито да се разпорежда със заложената вещ. По отношение на споделеното от докторанта разбиране за вещна тежест мога да кажа, че аз лично предпочитам широкото разбиране, а именно ограничени вещни права и права с обезпечителен характер. Но предвид търсената аргументация и теза на докторанта той правилно изключва ограничените вещни права. И така стига до извода, че не става въпрос за петиторен иск. Може да бъде споделена и тезата на докторанта, че не е предвиден срок за упражняване на иска, защото той би могъл да се упражни само докато съществува заложното право.

По отношение на точката, в която докторантът се спира на защитата на трети лица при принудително изпълнение върху вещи може да се каже, че докторантът подкрепя съществуващата съдебна практика и умело разграничава хипотезите. Той стига до извода, че ако трето лице пропусне да обжалва действията на съдебния изпълнител, то може да се защити отделно с иск за нарушено владение.

Във връзка с облигационноправната защита на владелеца и държателя може да се каже, че тази точка от глава втора представлява едно добро допълнение към другите средства за защита. Тя дава разширен поглед във връзка с правото на получаване на обезщетение от един владелец или държател. Целта на докторанта тук е да покаже, че те имат по-широки права от това само да отблъснат чужди действия на нарушения или отнемане. Правилно изтъква докторанта, че „с един акт на непозволено увреждане е възможно да се причини вреда както на собственика на вещта, така и на владелеца и държателя.“ За да подкрепи тази теза той представя на вниманието ни практически казус, но подкрепен и с изводите от тълкувателната практика на ВКС.

По отношение на точката, която разглежда защитата на владелеца – купувач при евикция може да се каже, че тя заема една голяма част от глава втора. Авторът отнася тази защита към облигационноправните средства за защита на владението. Съгласна съм с твърдението, че купувачът на една вещ ще има качеството на владелец само в случаите, когато вещта му е била предадена от продавача. Докторантът добре е представил различните видове евикция, коментирал е и съвременна съдебна практика

по различни въпроси, но струва ми се, че изложението би спечелило ако е по-кратко и по-концентрирано върху търсените отговори. Някои от коментарите във връзка с правната същност и действие на евикцията спокойно могат да намерят място като бележки под линия. А вниманието следва да бъде насочено повече по въпроса за получаването на обезщетение от купувача – владелец в случаите на евикция. Авторът подробно разглежда и въпросите, свързани с добросъвестността на купувача като ги сравнява с изискванията, които поставя чл. 70 ЗС за добросъвестните владелци. Съгласна съм с докторанта, че най – голямата разлика между чл. 70 ЗС и чл. 188 и сл. ЗЗД е наличието на законова оборима презумпция за добросъвестност в чл. 70 ЗС. Значението на добросъвестността се изразява в правото на купувача – владелец да развали договора за покупко-продажба. Докторантът не подминава въпроса, свързан и с добросъвестността на продавача, както и с последиците от нея. Коментирана е и съдебната практика в лицето на тълкувателно решение № 1/2019г., ОСГТК на ВКС, съгласно която договорът за прехвърляне на вещни права върху чужд недвижим имот не се разваля по право по силата на влязло в сила решение за съдебно отстранение.

Накрая на тази точка докторантът се спира на правата на владелеца – купувач във връзка с получаване на обезщетение от продавача. Специално внимание е обърнато на въпросите за връщането на продажната цена, разноските по договора и връщането на плодовете от вещта.

Накрая на глава втора докторантът се спира на някои специфични средства за защита на владелците и държателите, уредени в специални закони. Такава е защитата на лизингополучателя като държател по договора за финансов лизинг. Тази защита влиза в обхвата на облигационноправната защита като по-общо понятие. Докторантът се спира на отделни искове, които могат да се предявят като умело вмъква и актуална съдебна практика. Докторантът не е подминал и темата за защита на владелците в едно заповедно производство. Тук впечатление прави важното уточнение от практиката на ВКС, за което той ни напомня, а именно, че годно основание за издаване на заповед за изпълнение и изпълнителен лист по чл. 417, т. 3 ГПК е само онзи нотариален акт, който съдържа изрично задължение за предаване на определена вещ. А в случая предаването на вещта е предаване на владението върху нея, което може да бъде защитавано.

В последните части на глава втора докторантът ни запознава със защитата на публичните личности на държавата и общината, но видени като собственици, съответно държатели и владелци на имоти. Тези части от изложението допълват

картината на защитата при частни лица като отчитат съответните специфики. В структурно отношение е добре да завърши с тези въпроси и цялата глава. Тук обаче докторантът отново допуска споменатото по-горе смесване като изтъква, че ще разгледа защитата както при правомощието владение, така и при владението като факт. Както споменах по-горе това положение може да бъде прието, но само доколкото с него се търси разграничение. Същността трябва да бъде насочена към защитата на владението като факт, каквато е и темата на дисертацията. На първо място той разглежда защитата по административен ред съобразно чл. 80 ЗДС и чл.65 ЗОС. В края на точката, посветена на защитата по административен ред, докторантът прави едно голямо отклонение. То е свързано с въпроса за т.нар. мораториум за придобиване по давност на недвижими имоти – частна държавна собственост, чрез спиране на придобивната давност по отношение на тях. Не мисля, че мястото на тази тема е тук при въпросите за защита на владението и държането, а не защита на собствеността. Считам, че въпросите относно мораториума, които иначе докторантът добре е изложил, излизат извън обхвата на неговата тема. Тези въпроси засягат защитата на правото на собственост на държавата и общините. По съвсем различен начин стоят въпросите, когато държавата, съответно общините са владелци или държатели на определени вещи. Правилен е изводът на докторанта, че в тези случаи публичните личности могат да се защитят с общите правни средства за защита на владението, с които се ползват и частните субекти. Разгледани са и въпросите, свързани с отмяната на отчуждаване и последиците от това. Не е пропусната и голямата тема във вещноправната теория за правото на стопанисване и управление и неговия характер. Това говори за добри познания в изследваната материя и широк поглед към различни проблеми на вещното право.

Що се отнася до разглеждането на отменената разпоредба на чл. 126ж ГПК с аргумента, че тя е имала практическа приложимост при стария ГПК /отм./ не ми се струва убедително. Отменените разпоредби имат своето място и значение в едно изследване, но само като съпоставки, сравнения и търсене на нови изводи. Полезно например ще бъде коментирането защо това административно производство е отменено.

В глава трета авторът е разгледал подробно и задълбочено защитата на владелеца и държателя за обезщетение относно направените разноски върху чужд имот. Усилията на докторанта да ги разгледа последователно и подкрепено със съдебна

практика водят до по-голяма яснота и в крайна сметка улесняват правоприлагането. В тази глава докторантът поставя акцент върху неизследвани аспекти на защитата на владелеца и държателя за направени от тях разноски в чужда вещ. Тези аспекти са намерили своето място в съвременната съдебна практика. Докторантът правилно очертава, че едни правила ще уреждат защитата на владелеца във връзка с направени от него разноски / чл. 71 – 74 ЗС/, а други специални правила уреждат защитата на държателя в тази връзка. В дисертацията е направено коректно разграничение между видовете разноски – необходими, полезни, свързани с получаването на плодове от вещта и луксозни разноски. По отношение на луксозните разноски докторантът приема, че те не подлежат изобщо на възстановяване. Струва ми се, че те следва да бъдат обезщетени, но сведени до размера на полезни разноски.

Специално внимание е обърнато на въпросите за получаване на обезщетение за разноски върху чужда вещ на добросъвестния и недобросъвестен владелец, държателя, титуляра на ограничено вещно право и съсобственика. Разглеждането на последните двама излиза извън обхвата на темата и приемам, че те са дадени за едно по-добро разграничение.

В глава втора интерес представлява сравнението, което докторантът прави между съвременната уредба и ЗИСС /отм./ досежно правото на владелеца да вдигне направените от него подобрения при ревандикиране на имота. Според изразеното в дисертацията действащият ЗС не съдържа подобна възможност, но такава следва да бъде предвидена изрично. Според автора това ще предотврати възникването на последващи спорове за обезщетение. По принцип може да бъде споделено това предложение, но с резервата, че съвременното право познава защитата на чл. 109 ЗС. С тази защита могат да се ползват както владелците, така и собствениците на имоти, които целят вдигане на определени нежелани материални състояния в имотите.

Ново е виждането, че в ЗС следва да се внесе уточнението, че добросъвестният владелец има право да получи по-голямата сума измежду тази на разноските и тази, с която се е увеличила стойността на имота. Според докторанта това ще доведе до избягване на сега съществуващото състояние на неравнопоставеност между добросъвестния и недобросъвестния подобрител. Струва ми се, че смисълът на разпоредбата е да се определи размерът на дължимото обезщетение само според увеличената стойност на имота. Тук законодателят не се интересува от размера на направените разноски, защото се отчитат и правата на собствениците. Тяхното обогатяване е до размера на увеличената стойност и не се съпоставя тя с направени

разноски. При недобросъвестните владелци обезщетението е винаги по-малката от двете суми и в този смисъл не считам, че може да се говори за неравнопоставеност между двете групи владелци.

В тази глава заслужават специално внимание въпросите, свързани с настъпилото правоприемство при владелците. То може да бъде както универсално, така и частно, но поражда важни практически въпроси. Споделям виждането на автора, че автоматично прехвърляне на права има само при универсалното правоприемство. При частното правоприемство не настъпва и прехвърляне на облигационните права, за тях е необходим отделен договор за цесия. В този смисъл е и съвременната съдебна практика. По – категорично от досега изразеното в правната литература е виждането, че „владелецът, който е придобил вземанията за направени необходими и полезни разноски от предшественика си, няма как да е добросъвестен, тъй като с факта на придобиване, той вече е узнал, че праводателят му не е собственик на вещта.“ Според проф. Таджер обаче е важна преценката за добросъвестност в тези случаи, т.е. знание или незнание у правоприемника. Това е свързано и с упражняването на право на задържане – може да се упражни само ако частният правоприемник е знаел, че подобренията са направени от трето лице, а не от собственика. Но и самият докторант твърди, че изразените тези са спорни в практиката.

В глава втора докторантът разглежда и защитата на владелеца по един предварителен договор, извършил разноски във вещта. Според него в действащата уредба липсва яснота по въпроса какви ще са правата за защита и получаване на обезщетение за подобрения от купувач по предварителен договор, който е знаел, че продавачът не е собственик на имота към датата на сключване на договора. Авторът предлага той да бъде третиран и да получи защита като недобросъвестен владелец. Според мен в законодателството трудно може да се намери подобно тълкуване и прилагане на текстовете. По – горе в своето изложение той ясно посочва предпоставките, при които владелецът по един предварителен договор може да се ползва от правата по чл. 71 и 72 ЗС. Докторантът посочва ясно извън тези предпоставки остава „знанието на приобретателя дали неговият праводател е собственик на имота или не.“ Това е без правно значение. По въпрос за поредността от предварителни договори считам, че все някога „веригата ще бъде прекъсната“ и един от субектите ще се окаже собственик и от него ще следва да се търсят обезщетения за подобрения. Законът е уредил и предпоставил отношенията да се развиват между собственик и владелец – купувач, а не между верига от несобственици реално.

На следващо място в глава втора от дисертацията интересни въпроси повдига защитата на владелеца за направени от него полезни разноски при относително недействителна сделка по чл. 76 от ЗН. По тези въпроси авторът е изтъкнал и самостоятелно становище. Това становище е различно от вече изразените в теорията и съдебната практика. Намирам, че аргументите на докторанта са убедителни и логични. Той донякъде ги извлича от ППВС № 6/74г. В тази връзка той коментира, че „аналогично би следвало да е разбирането и в хипотезата на относителна недействителност по чл. 76 ЗН, въпреки че тя не може да се приравни на случаите, в които самото основание отпада като такова с обратна сила.“ Споделям виждането на докторанта, че в тези случаи на владелеца би следвало да се признае качеството добросъвестен и той да получи защита като такъв.

И накрая ще спра внимание и върху въпросите на правото на задържане и носенето на риска от случайно погиване на вещта. Съгласна съм с докторанта, че в действащата нормативна уредба не е изяснен този въпрос, а може да възникнат случаи, при които се налага неговото разрешаване. Докторантът предлага в българското законодателство да се възприеме разрешението на италианското право по този въпрос. Съгласно уредбата в Италия рискът остава за собственика на вещта и не се прехвърля към лицето, което упражнява право на задържане. Не виждам пречка едно такова виждане да бъде споделено и подкрепено. Това само би допринесло за обогатяване на нашата нормативна уредба по дискутирания въпрос.

Глава трета завършва с очертаването на различните видове защити на държатели във връзка с направени от тях подобрения. Подробното анализиране допринася за съставянето на по-цялостна картина в тази връзка и заслужава подкрепа. То говори и за положените от докторанта усилия да събере на едно място по принцип намиращата се в различни нормативни актове уредба.

В заключението авторът е синтезирал основните си изводи и тези, направил е и съответните предложения de lege ferenda. Повечето от тези предложения споделям с аргументацията и резервите дадени към съответната глава от изложението. Приложен е и списък на използвана литература.

1. Кратки бележки във връзка с публикуваните статии.

По темата на дисертационния труд са извършени редица публикации, които няма да бъдат анализирани обстойно, предвид това, че изводите от повечето от тях са намерили своето логично място в текста на дисертацията. Те се посочват тук само като свидетелство за това, че авторът е работил във времето по отделни по-сложни въпроси на дисертацията и преди нейното написване. Този подход на работа следва да бъде подкрепян. Посочвам следните статии : Добросъвестен владелец ли е купувачът в хипотезата на чл. 76 от Закона за наследството. Собственост и право, 3/2018, Труд и право, 2018, ISSN:1312-9473, 49-59; Измененията в Закона за собствеността относно придобивната давност върху недвижими имоти - частна държавна и общинска собственост, и обратната сила на закона. Собственост и право, 5/2018, Труд и право, 2018, ISSN:1312-9473, 25-34; Защита на лизингополучателя като държател на вещта по договор за финансов лизинг в сборник с доклади от VIII-ма Национална конференция на докторантите, проведена в периода 16-18.06.2018г. в село Лозен, БАН; „Искът по чл. 157, ал. 3 от ЗЗД (Actio Serviana)“ – в Сборник с доклади от IX-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, БАН; Някои особени хипотези на уреждане на отношенията между собственик и владелец. Собственост и право, 10/2020, Труд и право, 2020, ISSN:1312-9473, 21-33, автор Калин Добрев; Защита на владелеца и държателя за направени от тях разноски в чужд имот. Собственост и право, 01/2020, Труд и право, 2020, ISSN:1312-9473, 88, автор Калин Добрев; Защита на владелеца за направени от него полезни разноски в чужд имот. Собственост и право, 09/2020, Труд и право, 2020, ISSN:1312-9473, 13-24, автор Калин Добрев; Искът по чл. 75 от Закона за собствеността. Собственост и право, 04/2021, Труд и право, 2021, ISSN:1312-9473, 21-33, автор Калин Добрев; Искът по чл. 76 от Закона за собствеността**.** Собственост и право, 09/2021, Труд и право, 2021, ISSN:1312-9473, 21-33, 5-17.

Заключение

В заключение, независимо от направените по-горе критични бележки и предложения, цялостното впечатление от научната дейност и активност на докторант Калин Добрев е изцяло положително. Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 6 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България, представлява принос в науката и решава важни теоретични проблеми. Това ми дава

основание да считам убедено пред научното жури, че Калин Добрев е достоен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Подпис :

/проф. д-р Люба Панайотова – Чалъкова/